

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İNTERNET YASAKLARI:
GLOBAL İLE YEREL ARASINDAKİ ÇATIŞMA,
ÜLKELER KARŞILAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OYLUM TALU

Eylül, 2012

İNTERNET YASAKLARI:
GLOBAL İLE YEREL ARASINDAKİ ÇATIŞMA, ÜLKELER
KARŞILAŞTIRMASI

OYLUM TALU

İletişim Bilimleri Programı'nda Yüksek Lisans derecesi

için gerekli kısmi şartların yerine getirilmesi amacıyla

Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne

teslim edilmiştir.

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ

Eylül, 2012

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İNTERNET YASAKLARI:
GLOBAL İLE YEREL ARASINDAKİ ÇATIŞMA, ÜLKELER
KARŞILAŞTIRMASI

OYLUM TALU

ONAYLAYANLAR:

Yrd. Doç. Dr. Murat Akser (Danışman) (Kadir Has Üniversitesi)

Doç. Dr. Levent Soysal (Kadir Has Üniversitesi)

Doç. Dr. Lemi Baruh (Koç Üniversitesi)

ONAY TARİHİ :

“Ben, Oylum Talu, bu Yüksek Lisans Tezinde sunulan çalışmanın şahsıma ait olduğunu ve başka çalışmalardan yaptığım alıntılarını kaynaklarını kurallara uygun biçimde tez içerisinde belirttiğimi onaylıyorum.”

OYLUM TALU

ÖZET

İNTERNET YASAKLARI: GLOBAL İLE YEREL ARASINDAKİ ÇATIŞMA, ÜLKELER KARŞILAŞTIRMASI

Oylum Talu
Kadir Has Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Murat Akser
Eylül 2012

Bu tez, internet yasaklarının, Türkiye ve örnek ülkelerdeki benzerlik ve farklılıklarını incelemektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Çin, Suudi Arabistan, araştırılan ülkeler olarak seçilmiştir. Türkiye ve seçilen ülkelerde var olan mevcut internet yasakları ve engelleyen sistemler arasında karşılaştırma yapılmıştır. Yapılan çalışma sonunda, internet sansürü uygulayan ülkelerde aile ve çocuğu korumaya yönelik yasaların benzerliği görülmüştür. Ülkesel bazda bir takım özel hassasiyetler öne çıksa da, internet yasaklarının yerel değil, global olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet sansürü, yasaklar

ABSTRACT

INTERNET CENSORSHIP: THE CONFLICT BETWEEN GLOBAL AND LOCAL LAWS, COMPARISON BETWEEN COUNTRIES

Oylum Talu
Master of Arts in Communication Studies
Advisor: Yrd. Doç. Dr. Murat Akser
September, 2012

This thesis, examines the similarities and differences of internet censorship in Turkey and other selected countries. United States of America, European Union, People's Republic of China and Kingdom of Saudi Arabia were selected as researched countries. The comparison was made between Turkey and the other countries for the existing internet censorship and the systems that prevent the internet censorship. This study shows, the similarities of laws to protect children and families for the researched countries with internet censorship. Despite the fact that there are some certain national sensitivities, the results of this thesis shows that prohibitions on the internet are global rather than local.

Keywords: Internet censorship, bans

TEŞEKKÜR NOTU

Uzmanlık eğitimim süresince, bana çok yönlü araştırmayı ve farklı bakış açılarını aşılayan, konuya dağılmadan odaklanmayı öğreten, akademik hayatta ve akademik lisanda yardımlarını esirgemeyen program yürütücümüz Doç. Dr. Levent Soysal'a teşekkür ediyorum.

3 sene önce yazmaya karar verdiğim ve çalışmalarına başladığım bu tez çalışmasının konusunu oluşturmakta ve ana hattını belirlemekte bana yardımcı olan hocam Doç. Dr. Lemi Baruh'a teşekkür ediyorum.

Her şekilde bana destek veren, yönlendiren, ayrıca tecrübelerinden yararlanırken göstermiş olduğu hoşgörü ve sabırdan dolayı değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Murat Akser'e bana ayırdığı zamandan ve her ihtiyacım olduğuanda telefonun diğer ucunda olmasından dolayı teşekkür ediyorum.

Bu günlere gelmemde büyük pay sahibi olan annem ve babama ve sınıf arkadaşım Seçil Sezgin'e teşekkür ediyorum.

Oylum Talu

İstanbul, 2012

İçindekiler

Özet

Abstract

Teşekkür Notu

Tablo Listesi

Kısaltmalar

1. Giriş.....	1
2. Yöntem.....	4
3. İnternette Suç ve Güvenlik.....	6
3.1. Dünyada internet Güvenliği.....	6
3.2. Türkiye’de İnternet Güvenliği	7
4. İnternette Sansür.....	10
4.1. Dünyadaki Engelleme Uygulamaları: Ülke Analizleri.....	11
4.1.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	13
4.1.2. Çin Halk Cumhuriyeti.....	16
4.1.3. Avrupa Birliği.....	9
4.1.4. Suudi Arabistan.....	20
4.1.5. Türkiye.....	22
4.2. İnternet Yasakları ile İlgili 5651 Sayılı Kanun’un Değerlendirilmesi.....	27
5. İçerik Erişimini Engelleme.....	30
5.1. İnternette İçerik Erişiminin Engellenmesi.....	30
5.1.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	30
5.1.2. Çin Halk Cumhuriyeti.....	31
5.1.3. Avrupa Birliği.....	32
5.1.4. Suudi Arabistan.....	33
5.1.5. Türkiye.....	34

5.2. İçerik Erişiminin Engellenmesinin Sonuçları.....	36
6. Sonuç.....	39
Kaynaklar.....	42

Tablo Listesi

Tablo 1. Birleşmiş Milletler Demokrasi Fonu, sansür raporu. 2011.....2

Tablo 2. OpenNet Teşebbüsü, internet yasakları haritası, 2011.....10

Tablo 3. İnternet Yasakları: Ülkelerin Karşılaştırılması 2012.....12

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BTK: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

CDA: Communications Decency Act.

CIPA: Children's Internet Protection Act

CITC: Communication and Information Technology Commission (Suudi Arabistan)

CNNIC: China Internet Network Information Center

COPA: Child Online Protection ACT

ENISA: European Network and Information Security Agency

FIRST: Forum of Incident Response and Security Teams

IMPACT: International Multilateral Partnership Against Cyber Threats

INHOPE: International Association of Internet Hotlines

ISC: Internet Software Consortium

ITU: International Telecommunications Union

KACST: King Abdulaziz City for Science and Technology

OPSWAT: OEM Technologies and Security Applications of Internet

PIPA: Protect Intellectual Property Act

RSF: Reporters without Borders

SOPA: Stop Online Piracy Act

TIB: Türkiye İletişim Başkanlığı

UNDEF: The United Nations Democracy Fund

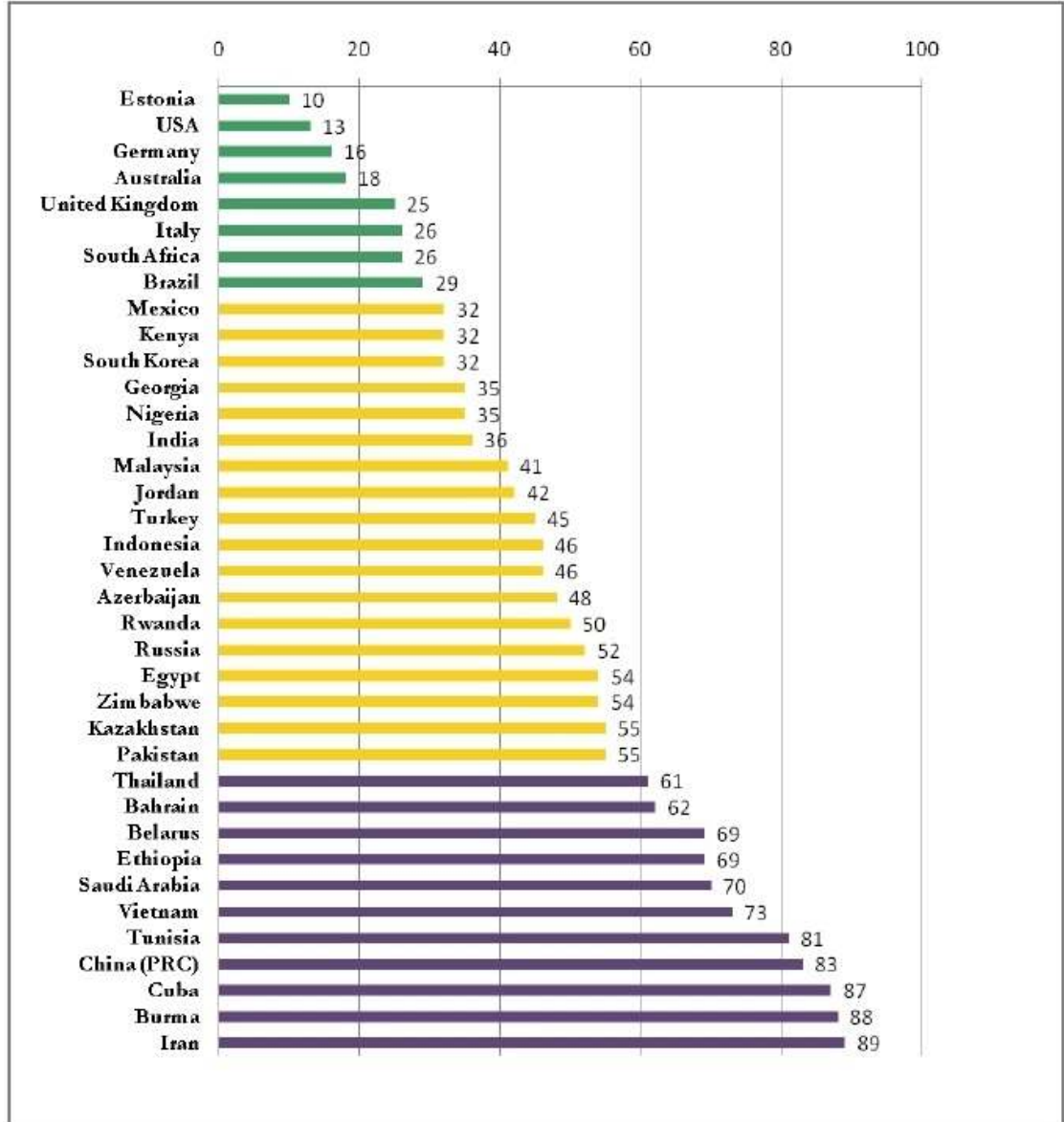
1. Giriş

Günümüzde, hem demokratik ülkelerde, hem de otoriter rejimlerde tam bir internet özgürlüğünden bahsetmek mümkün değildir. Aradaki sansür farkları, sadece ülkelerin demokrasi anlayışları ya da hassasiyet noktalarında fark etmektedir.

Ülkelerin hassasiyetleri çeşitlendikçe, internet üzerinde de bu çeşitlenen konular üzerine yapılan sansür uygulamaları artmaktadır. İnternet içeriğinin global zararları ile ilgili ortak bir hareket vardır. Bu ortak hareket, çocuk pornosuna karşı verilmektedir. İnternette, zararları içerikler kapsamında değerlendirilen bir diğer konu terörizmdir.

Bu çalışmanın amacı, internet kullanan bazı ülkeler ile birlikte Türkiye'nin "internet sansürü" ya da "filtreleme" diyerek hangi konuları kapsama aldıklarını araştırmak, bunun yanısıra, yasaklanan sitelerin yasaklanma amaçlarını ülkeler arası örneklerle karşılaştırmaktır. Bu tezde konular, üç ana başlık altında toplanmıştır. İlk bölümde, "İnternette Suç ve Güvenlik" kavramı araştırılmaktadır. İnternette suç işlemek ne demektir, hangi konular internette suç kapsamına girer, güvenli internet kullanımı için neler yapılmaktadır ve dünyada ve Türkiye'de internet güvenliği, bu bölümde incelenen konulardır. İkinci bölümde, dünyadaki engelleme uygulamalarına yer verilmiş ve internet sansürüne bakış açıları, bu konu ile ilgili uygulamaya koydukları kanunlar değerlendirilmek üzere, Türkiye ile birlikte, -ileriki sayfalarda seçilme nedenleri belirtilecektir- Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Avrupa Birliği, Suudi Arabistan seçilmiştir. Son bölümde seçilen ülkelerin internet erişimini, nasıl, hangi yöntemleri kullanarak engelledikleri araştırılmıştır. Ülkeler, sırası ile Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Avrupa Birliği, Suudi Arabistan ve son olarak Türkiye şeklinde sıralanacaktır.

Birleşmiş Milletler Demokrasi Fonu (UNDEF), 2011 yılında, dünya çapında internet özgürlüğü ile ilgili yaptığı araştırmayı yayınlamış ve aşağıdaki tabloyu paylaşmıştır. Bu tabloya göre, yeşil ile ifade edilen ülkeler özgür, sarı renk ile ifade edilen ülkeler kısmen özgür, mor renk ile ifade edilen ülkelerde ise internet baskı altındadır.

Tablo 1: Birleşmiş Milletler Demokrasi Fonu, sansür raporu. 20 Nisan 2011.

Türkiye, bu tabloya göre değerlendirilecek olursa, 45 sansür puanı ile kısmen özgür ülkeler arasında yer almaktadır. Yine bu tabloya göre, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği üyesi olan Almanya, Estonya, İtalya, İngiltere, en özgür ülkeler arasındadır. Çin ve Suudi Arabistan'da, yine bu tabloya göre, baskı altında bir internet söz konusudur. Ancak bu tez çalışması sonucunda görülmüştür ki, *ülkelerin yasaları değişse de internet yasakları aynıdır*. Ülkesel bazda birtakım hassasiyetler gözlenmiş olsa da, hiçbir ülkede tam bir internet bağımsızlığı söz konusu değildir.

2. Yöntem

İnternet, tüm dünyayı kapsayan, çok katmanlı bir konudur. Tezin yazım aşamasında da, Türkiye’deki internet sansürü uygulamalarında çeşitli değişiklikler olmuştur. Bu değişim öncesi, yasa taslak aşamasındayken, birçok tartışma yaşanmış ve yine sansür konusu gündeme gelmiştir. Bu tez, Türkiye’nin ilk internet kanunu olan 5651 sayılı, 4/5/2007 kabul tarihli, “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” ve 22 Ağustos’ta yürürlüğe girecekken protestolar sonucu ertelenen, 22 Kasım 2011 tarihinde yeni bir şekil alarak aktif olan internet filtreleme sistemine geçiş arasındaki zaman aralığını kapsamaktadır.

Bu süreçte, kanunların, aşağıdaki sorular göz önüne alınarak oluşması ve bunun internete nasıl yansıdığı incelenecektir. Bunun için de, tablolu analiz yöntemi kullanılacaktır. Bu analizi yaparken, bakış açısını oluşturmak ve eleştirel yaklaşımı sağlayabilmek adına ilgili kanunlar incelenecek ve bu şekilde veriler elde edilecektir. İncelemeler ise çeşitli alt başlıklar şeklinde yapılacaktır.

Bu inceleme ve karşılaştırmaları yaparken kendime şu soruları sordum,

- Engelleyen kimdir? (kurumsal)
- Engellenen nedir? (içeriksel)
- Engelleme neyi/kimi korumak içindir? (toplumsal)

Anlamlı veriler elde edilebilecek bir karşılaştırma yapmak amacıyla, Türkiye’nin yasal düzenlemelerine etkisi ve uyum sağlama çabaları göz önünde bulundurularak Avrupa Birliği’nde, internetin doğduğu ve geliştiği ülke olarak

Amerika Birleşik Devletleri'nde, dünyanın en geniş internet kullanıcı nüfusuna ve en katmanlı internet sansür sistemine sahip ülkesi olarak Çin'de, bir İslam şeriat ülkesi olarak Suudi Arabistan'da ve Türkiye'de yasal düzenlemeler, yazılan makaleler, akademik çalışmalar incelendi.

30 milyondan fazla internet adresini değerlendiren ve ayda 6 milyondan fazla ziyaretçisi olan <http://www.alex.com> internet sitesinin ülkeler bazında ayırdığı yasaklı sitelere kendi bilgisayarımın giriş yaptım-yapmaya çalıştım. Bu şekilde Türkiye'de yaklaşık 500, dünya genelinde 1000'e yakın yasaklı internet sitesi tarandı.

Tez çalışması için, gazetelerde, konuyla ilgili haber, resim ve köşe yazısı taraması yapılmış ve konu ile ilgili yabancı ve Türk basınında çıkmış akademik metinler incelenmiş, ülkelerin internet kanunları araştırılmıştır.

Bu tez çalışmasının, internet araştırması, kütüphane araştırması, gözlem ve istatistik bilgilerinin içerisinde bulunduğu bir yöntem ile yazılmasına özen gösterilmiştir. Tezin ana malzemeleri, yasak listeleri, kanunlar, yönetmelik ve konuyla ilgili raporlardır.

3. İnternette Suç ve Güvenlik

3.1. Dünyada İnternet Güvenliği

İnternetin gerçek hayatın ayrılmaz bir parçası olduğu bilinciyle, internet ortamında işlenen suçların önüne geçmek ve özellikle çocuklar ve gençler için risk oluşturabilecek içeriklerle mücadele etmek amacıyla, dünyanın birçok ülkesinde düzenlemeler yapılmakta ve tavsiye kararları çıkarılmaktadır. Bu özgür ortamda, kullanıcıların karşılaşılabileceği pek çok tehlike bulunmaktadır. “İnternet erişimi olan kişisel bilgisayarların karşılaşılaçağı olası tehlikeler şunlardır; İşletim sistemi açıkları, kullanıcı hesapları açıkları, paylaşımlar ve hizmetler, web-tarayıcılarının açıkları, güvensiz ve casus yazılımlar, ağ ve internet üzerinden gelebilecek tehlikeler: Virüsler, solucanlar, truva atları ve hacker saldırıları, tuş kaydediciler ve olta yöntemleri, numara çeviriciler, diğer olası tehlikeler” (Zeydan 2006: 16). İngiltere’den Arjantin’e, Amerika’dan Japonya’ya kadar 60 ülkede uygulanan internet filtrelemelerinde temel amaç, Türkiye’de olduğu gibi çocuk pornografisi, insan kaçakçılığı, terör propagandasına ve bu gibi faaliyetlere hizmet eden zararlı sitelerden halkı korumaktır. OPSWAT internet filtreleme değerlendirme sitesi, 3 ayda bir, dünya genelinde en çok indirilen “software” leri açıklamaktadır. 2011 senesinin 2. yarıyıl değerlendirme raporuna göre, diğer yıllara oranla filtre yazılımlarının bilgisayarlara indirilmesinde ciddi oranda bir artış gözlemlenmiştir.

Tüm ülkelerin, en önemli öncelikleri, çocukların, internet ortamındaki risklerden korunmasına yönelik çalışmalar yapmaktır. Ülke bazlı faaliyette bulunan, gerek mobil, gerekse sabit internet hizmeti sunan işletmeler, çocukların ve gençlerin güvenli internet kullanımına yönelik çalışmalar yapmakta ve bu hususlarda alternatif

hizmetler sunmaktadır. Güvenli internet programları çerçevesinde, başta aileler ve çocuklar olmak üzere kullanıcıların, interneti doğru, etkin ve güvenli kullanmalarına yönelik bilinçlendirme faaliyetleri desteklenmektedir. Uluslararası alanda konuyla ilgili en önemli düzenlemelerden biri, 27 Mart 2012 tarihinde imzaya açılan Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi'dir. Sözleşmeye göre, "Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında ortak bir ceza politikası oluşturulacak, toplum bilişim suçlarına karşı korunacak, bu amaçla ulusal ceza kanunlarında gerekli düzenlemeler yapılarak uluslararası alanda da işbirliğine gidilecektir" (Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi 2012).

3.2. Türkiye'de İnternet Güvenliği

Nielsen/NetRatings şirketi aracılığı ile elde edilen internet kullanım istatistiklerini belirli aralıklarla yayımlayan internetworldstats.com sitesinin istatistikî verilerine göre, Türkiye'deki internet kullanıcılarının net rakamı 26.500.000'dir. Bunu nüfusa oranladığımızda ise, %36,9 oranında bir internet kullanıcısı ortaya çıkıyor. Türkiye'deki internet kullanıcı sayısı dünyadaki internet kullanıcılarının %1,8'ini oluşturmaktadır ve Türkiye, ülkeler sıralamasında onüçüncü sırada yer almaktadır. Bilişim Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı Dr. Tayfun Acarer, bütün Türkiye'yi, internetten dolayı bekleyen büyük tehlikenin pornografik siteler olduğunu yönündeki uyarılarını, "Türkiye'de erişimi engellenen internet sitelerin yüzde 97'si pornografik sitelerdir. En kötüsü de bunun yüzde 44'ü çocuk pornografisi sitelerdir" ("Yüzde 97'si Pornografik Çıktı" 2011), diyerek belirtmiştir. Sansür uygulamalarının çıkış noktası, öncelikle çocukların ve gençlerin korunması olduğundan dolayı, çocuk pornografisine karşı yürütülen çalışmalar, Türkiye'nin de birincil önceliğidir. "Son 20 yıla ait veriler incelendiğinde, 1.2 milyon çocuğu

etkilediği ve yılda 2.4 milyar dolardan daha fazla getirisi olduğu tahmin edilen çocuk pornografisinin zamanla artış gösterdiği ve çocuk pornografisi ürünlerini, üreten, dağıtan suç örgütlerine internet kullanımının yaygınlaşmasıyla destek sağlandığı bildirilmektedir” (Campagna ve Poffenberger 1988: 28).

İnternet kullanıcılarının, özellikle çocukların her türlü istismara karşı korunması önceliği doğrultusunda Türkiye’de bilinçlendirme çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Bu kapsamda çocuklara internet ortamında güvenli bir seyahat imkanı sağlamak üzere Türkiye Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’nca (TİB), www.guvenlicocuk.org.tr web adresi ile ailelere, eğitimciler ve toplumun diğer kesimlerine yönelik www.guvenliweb.org.tr adlı internet siteleri oluşturulmuştur. Özellikle ilköğretim çağındaki çocukların interneti güvenli kullanmayı öğrenmeleri ve bu konuda bilinçli hareket edebilmeleri amacıyla hazırlanan Güvenli Çocuk, eğitim ve eğlenceyi birleştiren oyunlar ve çeşitli etkileşimleri içerecek şekilde hazırlanmıştır. “Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’nca, çocukların, gençlerin ve ailelerin bilinçli internet kullanımlarına yönelik olarak çeşitli kitapçıklar ve broşürler hazırlanmıştır” (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Faaliyet Raporu 2011). “Güvenli İnternet Günü”, AB Komisyonu desteğiyle, internet güvenlik organizasyonu olan, InSafe tarafından 2004 yılından beri düzenlenen, çocuklar ve gençler başta olmak üzere tüm internet kullanıcılarını internetin güvenli kullanımı hususunda bilinçlendirmeyi amaçlayan bir etkinlik olup Türkiye’de ilk defa 23.02.2010 tarihinde kutlanmıştır.

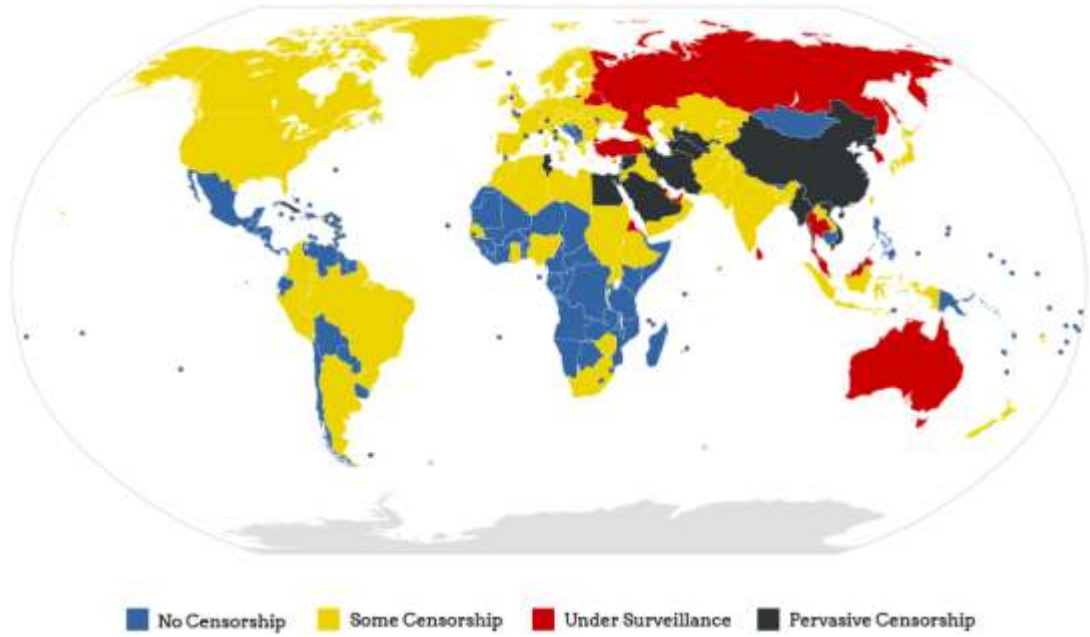
Güvenli internetin önemli bir ayağı, gençlerin zaman geçirdiği internet kafeleridir. Ankara’da “Türkiye İçin İnternet Kafe Modeli” çalışmayı düzenlenmiştir. Bu çalıştayda konuşan İnternet Kurulu Başkanı Serhat Özeren, "İnternet veya bilişim

sektörünü ilaç gibi nitelendirmek lazım. Bunun tedavi edici yöntemleri var. Her ne kadar tedavi edici olsa da bir ilacın bazen istenmeyen yan etkileri de olabiliyor. Yan etkiler konusunda bazı tedbirler alınması gerek" ("İnternet Kafe Modeli Çalıştayı" 2011) demiştir. Tertip edilen uluslararası düzeydeki bir diğer konferans, "Hayatın Sanal Gerçeği: İnternet" dir. 09 Şubat 2011'de gerçekleştirilen konferansa, yerli ve yabancı birçok uzman, STK ve sektör temsilcileri katılmıştır. Yabancı katılımcılar arasında EUKidsOnline, eNACSO, Klicksafe, Google ve Facebook gibi kurumların temsilcileri bulunmaktadır. Tüm İnternet Evleri Derneği başkanı Yusuf Andiç, "İnternetin kullanıcı açısından, tek başına ve savunmasız bir mecra olduğunu, interneti bilinçsiz ve gerekli ekipmanlar olmadan kullananların çeşitli olumsuzluklar yaşayabileceğini" (Andiç 2011) kaydetmiştir.

İnternetin doğru, etkin ve güvenli kullanımı ile ilgili araçların herkes tarafından kolaylıkla benimsenmesi hususlarında basın yayın kuruluşlarına büyük sorumluluklar düşmektedir. Artık birçok medya grubu, bunu bir sosyal sorumluluk olarak değerlendirmekte ve internetin güvenli kullanımını teşvik edici projeler geliştirmektedir. Bu doğrultuda atılan adımları görmek ve internet ortamında sağlanan pozitif içeriklerin artması oldukça memnuniyet vericidir. Bütün bunların süreklilik arz etmesi ile nitelik ve niceliklerinin artması bir zorunluluktur. Basın yayın kuruluşları, teknolojiyi etkin olarak kullanan sağlıklı bir toplum için, yapacağı yayınlarla öncülük etmelidir.

4. İnternette Sansür

Ülkeler tarafından uygulanan sansür uygulamalarını izlemek ve analiz etmek için OpenNet girişimi adında bir proje yürütülmektedir. “Dünyanın önde gelen dört akademik kurumunun, Toronto Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Cambridge Üniversitesi, Oxford Üniversitesi, işbirliğiyle oluşturulmuş olan OpenNet girişiminin amacı internet filtreleme ve denetleme uygulamalarını tarafsız ve güvenilir bir şekilde araştırmak, ortaya çıkarmak ve analiz etmektir” (Köse ve Özen 2011 :115). OpenNet teşebbüsü, internet yasakları konusunda bulgular sunan dünyanın sansür haritasını çıkarmış ve paylaşmıştır.

Tablo 2. İnternet Yasakları Haritası. OpenNet Teşebbüsü. 2011.

Haritadaki mavi renkler internette sansürün değerlendirilmeye alınmadığı ülkelerdir, sarı renkler belli bazı sansürlerin uygulandığı, siyah renkler çok yaygın ve sindirici sansürlerin uygulandığı ve kırmızı renkler ise internetin gözetim altında tutulduğu ülkeleri ve yerleri göstermektedir. Haritaya göre, Amerika Birleşik

Devletleri'nde ve Avrupa'nın büyük bir bölümünde internet sansürlerinin uygulandığını görüyoruz. Bu tezde analiz edilen ülkeleri, bu haritaya göre değerlendirecek olursak, Avrupa'nın büyük bölümünün ve ABD'nin kısmi sansür uygulayan ülkeler olduğunu görüyoruz. Türkiye, kırmızı renk ile, Amerika ve Avrupa'ya kıyasla interneti daha çok gözetim altında tutmakta. OpenNet'e göre Çin ve Suudi Arabistan'da internet yasakları çok yaygın ve sindirici.

4.1. Dünyadaki Engelleme Uygulamaları: Ülke Analizleri

Her ülke farklı sebep ve nedenlerle internet yasağı uygulamaktadır. Bu konuda belirleyici unsur, genellikle ülkelerin demokrasi anlayışı ile bağlantılıdır. Bu bölümde, ABD, Avrupa Birliği, Çin, Suudi Arabistan ve Türkiye'nin bu konudaki yasal girişimlerine yer vereceğiz. ABD'yi internetin çıkış noktası, halen belirleyici ve yönetici ülkesi olması bakımından, Avrupa Birliği'ni Türkiye'nin, birliğe üye olmaya ve bu bağlamda birçok ortak anlaşmaya imza atması bakımından, Çin'i dünyanın en yoğun internet kullanım popülasyonuna sahip bir komünist rejim olması bakımından ve son olarak, Suudi Arabistan'ı, krallık rejimi ile yönetilen şeriat kurallarının geçerli olduğu Müslüman bir ülke olması açısından seçtim.

ÜLKE	AMAÇ	UYGULAMA	YASAKLAYAN
A. B. D.	<ul style="list-style-type: none"> İnternetteki pornografik materyalin kontrol edilmesi. Müstehcenliğe ilişkin sınırlamaların yasal bir zemine kavuşturması ve özellikle çocukların internette yer alan müstehcen içerikten etkin bir şekilde korunması. Amerika'daki her okula, her halk kütüphanesine İnternet filtreleme ve engelleme yazılımlarının kurulması. İnternet üzerinden şans oyunu oynayanların, suç ve istismardan korunması. Terör olaylarıyla mücadele edilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> İletişimde Uygunluk Yasası Communications Decency Act (CDA) Child Online Protection Act (COPA) Çocukların İnternet'ten Korunması Kanunu (CIPA) İnternette Kumarın Yasaklanması Kanunu Pentagon'un bilgi teknolojilerinin yeni yol haritasını 2003 yılında devreye alması. 	ABD Meclisi
ÇİN	<ul style="list-style-type: none"> İktidarın, ulusal birliğin ve ülkenin çıkarlarının korunması. Çin halkının batı dünyasının etkilerinden uzak tutulması. 	<ul style="list-style-type: none"> Muhafif görüşlerin bastırılması ve internet ortamında sistemi eleştirenlerin hapse atılması. Çoğu yabancı kaynaklı çok sayıda haber sitesinin engellenmesi. 	Çin Endüstri ve Enformasyon Bakanlığı
A. B.	<ul style="list-style-type: none"> Büyüklerle aynı ortamda interneti kullanan çocukların zararlı ve yasal olmayan içeriklerden korunması ve ebeveynlerinin bilinçlendirilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> İnternet Kullanan Çocukların Korunmasına İlişkin Yıllara Sari Topluluk Programı. "Safer Social Networking Principles for the EU" girişimi ile 	* Engelleme politikası tavsiye etmekte. Direk engelleme yapan bir kuruluş yok.
S. ARABİSTAN	<ul style="list-style-type: none"> Pornografi, uyuşturucu kullanımı, kumar ve din değişimi konularından halkın uzak tutulması. 	<ul style="list-style-type: none"> İnternet bloklamasını her şekilde kullanarak, pornografi, kumar, din gibi konuları içeren sitelerin yasaklanması 	Kral Abdülaziz Bilim ve Teknoloji Şehri
TÜRKİYE	<ul style="list-style-type: none"> İntihara yönlendirme. Çocukların cinsel istismarı. Uyuşturucu kullanımı. Sağlık için tehlikeli madde temini. Müstehcenlik, Fuhuş, Kumar 	<ul style="list-style-type: none"> Avrupa Birliği ile ortak anlaşmalara imza atılması, internet filtreleme ve siteye erişimi engelleme yöntemi. 	Türkiye İletişim Başkanlığı ve mahkeme kararları.

Tablo 3. İnternet Yasakları: Ülkelerin Karşılaştırılması. 2012.

Ülkelerin internete erişimine uyguladığı çeşitli kısıtlamaların ve sansürlerin birbiriyle karşılaştırılması ve detaylıca incelenerek yorumlanması, ülkelere ilişkin alt başlıklarda belirtilecektir. Fakat, birkaç cümle ile açıklamak gerekirse, uygulamalar arasındaki birkaç farklılık göze çarpmaktadır. İnternetteki içerik engelleme amaçlarında ABD, AB ve Türkiye'nin ortak noktası çocukların ve gençlerin psikolojilerinin ve gelişimlerinin olumsuz engellenmesidir. ABD'de teröre karşı yapılan uygulamalar, Çin'de rejimin korunması, Suudi Arabistan'da din ile ilgili hassasiyetler ön plandadır. Ayrıca, ABD, Suudi Arabistan ve Türkiye'de, uyuşturucu madde temini ve kullanımı ile kumar da internet yasakları kapsamındadır. Uygulamalarda ise öncelik olarak siteye erişim engellenmesi ve ilgili yasalar ön plandayken, Çin ve Suudi Arabistan'da çeşitli hapis cezalarının olması dikkat çekicidir. Sansürü uygulayan kurumlar ise ülkelere göre değişiklik göstermekle birlikte, Türkiye'de TİB, Suudi Arabistan'da Kral Abdülaziz Bilim ve Teknoloji Şehri ile Çin'de Enformasyon Bakanlığı, benzer çalışmalar göstermektedir. ABD'de konuyla ilgilenen kurum parlamento iken, AB'de yetkili bir kurum yoktur. Ayrıca, Türkiye'yi diğer ülkelerden ayıran bir diğer farklılık, ilgili mahkemelerin de sansürleme kararı verme yetkisinin olmasıdır. Aşağıda sırası ile Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Avrupa Birliği, Suudi Arabistan ve son olarak Türkiye'nin internet yasakları ile ilgili yaklaşımlarına yer vereceğiz.

4.1.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri, internetteki bazı sitelerin resmi olarak engellendiği ve sansürlendiği ülkelerden biridir. Reporters without Borders (RSF)

olarak bilinen sivil toplum kuruluşuna göre, ABD, internet düşmanı ülkeler listesinde yer almamaktadır.

Çocukların ve Gençlerin Korunmasıyla İlgili Yasaklar

“ABD’deki internet sansürüne yönelik ilk ciddi girişim, 1996 yılında çıkarılan ve internetteki pornografik materyali kontrol etmek amacıyla hazırlanan İletişimde Uygunluk Yasası’dır” (Köse ve Özen 2011: 115). ABD’de çocukların ve gençlerin ruhsal gelişiminin olumsuz etkilenmemesi için yapılan denetleme ve sınırlamaların yasal çerçevesi farklı yasalarla da desteklenmektedir. “ABD, müstehcenliğe ilişkin sınırlamaları yasal bir zemine kavuşturmak ve özellikle çocukları internette yer alan müstehcen içerikten etkin bir şekilde korumak amacıyla, 1996 yılında Communications Decency Act (CDA) isimli kanunu ve 1998 yılında Child Online Protection ACT (COPA) isimli kanunu yürürlüğü koymuştur” (Kaya 2009: 54). “2000 yılında yürürlüğe giren ve Amerika’daki her okula, her halk kütüphanesine internet filtreleme ve engelleme yazılımlarının kurulması için federal para yardımı yapılmasını öngören Children’s Internet Protection Act (CIPA), pornografik içeriği önlemek için hazırlanmış diğer bir kanundur.” (Özen ve Köse 2011: 115). Müstehcen içerik ve çocuk pornografisi yayınları ile çocuklar için zararlı olduğu öngörülen sitelere belli bazı yerlerde ve özellikle kütüphanelerde, engelleme ve filtreleme getirmek amacıyla 2000 yılında CIPA meclisten geçirilmiştir.

CIPA kanununun maddelerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“1-Sahip olup olmaması fark etmeksizin eğitim kurumlarının ihtiyaç duyduğu tüm filtreleme yazılımları eğitim kurumlarına sağlanacaktır.

2-Önlemlerin geliştirilmesi için öneriler alınacaktır.

3-Yerel internet güvenliği politikalarının geliştirilmesi için gerekli önlemler alınacaktır” (Children's Internet Protection Act 2000). İnternet denetleme kuruluşu,

Internet Watch Foundation, “çocuk istismarı içeriğinin en yaygın ABD ve Rusya’da görüldüğünü” (Internet Watch Foundation 2012) açıklamıştır.

Terör İle İlgili Yasaklar

ABD, 11 Eylül saldırıları öncesinde, internetin özgür olması gerektiğini savunan ve sadece müstehcenlikle savaşıyan bir ülke iken, 11 Eylül sonrası, terörizmin de internette ciddi bir tehdit oluşturduğunu görerek yeni kanunlarla, bu tür içeriklerin önüne geçmeye çalışmıştır. The Information Operations Roadmap başlıklı bildiri ile Pentagon, bilgi teknolojilerinin yeni yol haritasını 2003 yılında devreye almış, 2006 yılında halka açıklamıştır. Pentagon, bu yol haritasında, “İnternet ile, karşınızda bir düşman varmışçasına mücadele edilmeli” (The Information Operations Roadmap 2003), diyerek internetin güçlü bir düşman silahı olabileceğine ilişkin görüşlerini dile getirmiştir.

Fikri Mülkiyet Haklarına İlişkin Yasaklar

Serbest piyasa sektörünün ve liberal ekonomik gelişmişliğin, Amerikan yaşam tarzına getirdiği en büyük özelliklerden birisi olan kişisel varlıkların devlet tarafından korunması, fikri mülkiyetlerde de geçerlidir ve bilginin kopyalanmasının çok kolay olduğu internette bununla ilgili yasaklar ve engellemeler, kapsamlı yasalarla yapılmaktadır. 2011’de, Stop Online Piracy Act (SOPA) ve Protect Intellectual Property Act (PIPA) yasaları teklif edilmiştir. Özellikle bu iki yasa, serbest dolaşımda olması gereken bilginin de, mülkiyet adı altında, bir ticaret malzemesi olacağına ilişkin eleştirilere hedef olmuştur.

ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, George Washington Üniversitesi’nde 16.02.2011 tarihinde yaptığı konuşmada, internet sansürü konusunda Amerikan hükümetinin düşüncelerini paylaşmıştır. “Çin, Suriye gibi internet özgürlüğüne engeller koyan ülkelerin, internet kontrolü konusunda "bir diktatörün ikilemiyle"

karşı karşıya kalacaklarını ve dünyanın geri kalanı yeni teknolojileri kucaklarken, bu ülkelerin yalnız kalma riski taşıdıklarını” (“İnternet Özgürlüğü Günü” 2011), söyleyen Clinton, ülkesinin, blog yazarlarının korunması ve baskıcı hükümetlerce uygulanan engellerin aşılmasına yardım edebilecek teknoloji, araç ve eğitim desteği gibi girişimler için ayırdığı 20 milyon dolarlık fonun üzerine bu yıl 25 milyon dolarlık fon daha ekleyeceğini açıklamıştır. Ancak Amerikan dışişleri bakanı, internette sınırsız özgürlüğü savunurken, WikiLeaks skandalı dünyanın gündemini sarstığı sırada, sitenin Amerika bazlı yayınının durdurulması da oldukça ironiktir.

İnternet Üzerinden Oynanan Şans Oyunlarına Yönelik Yasaklar

Amerikan senatosunun en çok tartışılan engelleme kararı internet üzerinden oynanan şans oyunlarına yöneliktir. “1999 İnternette Kumarın Yasaklanması Kanunu ABD Senatosu’ndan geçmiş ve internet üzerinden şans oyunu oynayanların, suç ve istismardan korunmasına yönelik adım atılmıştır” (Bulut 2009: 166). İnternet üzerinden şans oyunu oynayan Amerikan vatandaşları, IP numarası tespitleri ile yakalanmakta ve para cezalarına çarptırılmaktadırlar.

4.1.2. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin, dünya üzerinde en çok internet kullanıcısı olan ülkedir. “CNNIC (China Internet Network Information Center) verilerine göre, 384 milyon kişi Çin’de internet kullanmaktadır. Bu kullanım oranı, toplam nüfusun %20’sine denk gelmekte, 2013 yılına kadar Çin nüfusunun %61’lik kısmının, yani 840 milyon Çinli’nin internet kullanıcısı olacağı tahmin edilmektedir” (Bin ve Chen ve Sun 2003: 4). Dünyanın en kalabalık internet nüfusu dünyanın en sert internet sansürüne maruz kalmaktadır. İnternet sitelerinin engellenmesi sadece müstehcenlik veya pornografik

değil, aynı zamanda siyasi, dini, diplomatik ve eğitim konularına da dayanmaktadır. İnternete erişimi engelleyen kurum, Enformasyon Bakanlığı'dır. Çin Telekom Grup, pazar payının %70'ine sahip en büyük telekomünikasyon grubudur.

Çin, internet konusunda son derece katmanlı bir filtreleme yöntemi uygulamaktadır. Büyük Ateş Duvarı (Great Firewall) veya Altın Kalkan Projesi (Golden Shield Project) olarak adlandırılan dünyadaki en büyük ve en karmaşık filtreleme sistemlerinden biri oluşturulmuştur. "Otomatik filtreleme sisteminin yanısıra Çin'de yaklaşık 40.000 internet polisi sürekli olarak interneti takip etmektedir ve bulunan herhangi bir uygunsuz içerik dakikalar içerisinde yayından kaldırılmaktadır. Son verilere göre Çin'de yaklaşık 500.000 web sitesi yasaklanmış durumdadır" (Özen ve Köse 2010: 8).

Siyasi İçerikli Yasaklar

Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki ilgili yasa maddelerinin bir örneği şu şekildedir; "Hiçbir kişi ya da kuruluş, interneti, aşağıdaki amaçlarla, herhangi bir bilgi almak, çoğaltmak ve yaymak üzere kullanamaz;

- 1) Anayasanın zedelenmesi ve yasalara karşı çıkılması,
- 2) Hükümet ya da sosyalist sistemin devrilmesi,
- 3) Ulusal birliğin ya da ülke bütünlüğünün bölünmesi,
- 4) Toplumdaki parçaların arasında ayrımcılık yaratabilecek ya da kin uyandırabilecek şekilde zarar vermek,
- 5) Toplum düzeninin sarsılması,
- 6) Terör ve benzeri faaliyetler için teşvikte bulunulması,
- 7) Devlet kurumlarının itibarlarının zedelenmesi," (Abbott 2004: 42).

Devlet Konseyi Enformasyon Başkanı Wang Chen, "Çin'in interneti denetlemeye devam edeceğini, internet suçları ve pornografiye olan tavizsiz

yaklaşımının süreceğini, Çin’li internet kullanıcılarının yasal haklarını koruyacağını, rekabet dostu adil bir piyasa oluşturmak için çaba harcayacaklarını” (“Çin İnterneti Denetlemeye Devam Edecek” 2010), dile getirmiştir. Bu açıklama ile Çin’de internet sansürünün ya da denetlemelerin daha demokratik şekilde ilerleyeceği algılanmıştır. Ancak ülkenin günümüzde internet politikasında uyguladığı sansür, eleştirilere neden olmakta. Eleştirilerin başında, internet denetim sistemi aracılığıyla muhalif görüşlerin bastırılması ve internet ortamında sistemi eleştirenlerin hapis cezası alması geliyor. Çin’in sansür gerekçesi ise iktidarı, ulusal birliği ve ülkenin çıkarlarını korumak. Çıkarlara muhalif internet girişimlerinin sonuçları, hapis cezalarının yanısıra, para cezaları da olabilmekte. “Çin hükümeti, batı dünyasının etkilerinden halkını uzak tutmak amacıyla çoğu yabancı kaynaklı çok sayıda haber sitesini, CNN.com gibi, engellemektedir. Özellikle ABD kaynaklı siteler filitrelenmektedir. Google arama sonuçlarında ‘Tibet’, ‘Tayvan ve ‘Eşitlik’ sözcüklerinin geçtiği ilk 10 site ile ‘demokrasi Çin’ ve ‘muhalif Çin’ terimlerinin olduğu ilk on siteden sekizi engellenmiştir. Ayrıca ‘Tayvan’ ve ‘devrim’ sözü geçen ilk on sonuçtan yedisi de engellidir” (Bulut 2009: 170).

Çin, tartışmasız olarak kalabalık internet kullanıcı sayısı ile internet şirketleri için ciddi bir kazanç kapısıdır. Aynı zamanda, dünyanın en büyük web sitesi olan Google’a bile sansür uygulayabilen bir devlettir. Google ve Çin hükümeti arasındaki siber savaş devam etmektedir. Google, Çin Hükümeti’nin baskısı nedeniyle, yıllardır ülkede hassas sayılan sitelerle ilgili arama yapılmasına izin vermemektedir. Şirket, Çin pazarına girebilmek için sansürü kabul ettiğinden, zamanında ağır eleştirilere hedef olmuştur. Google, Çin’de arama motoru pazarının %30’una sahip. Çinliler’in %60’ı ise Baidu adlı Çin şirketinin arama motorunu kullanıyor.

4.1.3. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği'nin internet yaklaşımı, Türkiye için belirleyicidir. Türkiye stratejilerini, AB yeliği için aday ülke olarak kabul edildiği 1999 Aralık'tan beri, AB ile uyumlu kılmaya yönelmiştir. 5651 Sayılı Kanun, önemli ölçüde, Avrupa Birliği'nin 2000/31 sayılı E-Ticaret Direktifi ile uyumlu olarak hazırlanmış, bunun yanısıra yine aynı yasa ile, Avrupa Komisyonu'nun, 16 Aralık 2008 tarih ve 1351/2008/EC sayılı İnternet ve Diğer İletişim Teknolojilerini Kullanan ocukların Korunmasına İlişkin Yıllara Sari Topluluk Programı benimsenmiştir.

Avrupa Birliği'ne ye devletlerde, yasaklamanın uygulamada olduğu iki tür grup vardır: "Avusturya, Belçika, Yunanistan, İrlanda ve İspanya internetin yasaklanmasına ilişkin herhangi bir kanunun olmadığı AB ülkelerinden bazılarıdır. Danimarka, Fransa, Finlandiya, İtalya, Hollanda ve Birleşik Krallık internetin yasaklanma kararı alındığı ve uygulamaya konulduğu bazı AB lkelerindedir" (Bulut 2009: 5). Avrupa Birliği, 1998'de yayınladığı raporda, "zararlı içerik ve hukuka aykırı içerik birbirinden ayrı değerlendirilmelidir" (Action Plan On Promoting Safer Use Of The Internet by Combating Illegal and Harmful Content On Global Networks 1998), önerisinde bulunmuştur.

AB'nin Engellemelere İlişkin Genel Politikası

Avrupa Birliği İnternet Komisyonu engelleme politikası tavsiye etmemesinin asıl gerekçesi olarak "kapatılan web sitelerinin hızla yeniden ortaya çıkması"nı göstermiştir" (Berber 2010: 5). Safer Social Networking Principles for the EU (AB İçin Daha Güvenli Sosyal Ağ Kuralları) programının metninin, bir kısmı şöyledir: "Bu kurallar Avrupa Komisyonu danışmanlığında, Güvenli İnternet Programı'nın bir parçası olarak Sosyal Paylaşım Siteleri tarafından geliştirilmiştir. Çeşitli sivil toplum

kuruluşları da bu programa önerilerde bulunarak, sosyal paylaşım ve kullanıcı bazlı sitelerin, çocukların ve gençlerin, bu servisleri kullanmaları sırasındaki güvenliğini sağlamaya yardımcı olmaktadır. (Safer Social Networking Principles for the EU 2009). AB'deki bu çoksesli ve kendini denetleyen sisteme katılan sosyal network sitelerinden bazıları, Facebook, Google, Microsoft, Dailymotion, Netlog, Myspace, Yahoo, Vodafone'dur. Ayrıca, Türkiye'de çok da fazla tanınmayan birçok kuruluş, bu kuralların oluşumuna katkıda bulunmuş ve hizmetlerini buna göre düzenleyeceğini taahhüt etmiştir.

Çocukların ve Gençlerin Korunmasıyla İlgili Yasaklar

Avrupa Birliği'nin internet içeriği ve yasaklar konusundaki önceliği çocuk pornografisidir. Avrupa Birliği'nin "Safer Social Networking Principles for the EU" girişimi, 2009-2013 yıllarını kapsayacak bir girişimdir. Bu girişim dahilinde, Avrupa'da 30 ülkede faaliyet gösteren merkezler açılmıştır. Amaç, büyüklerle aynı ortamda interneti kullanan çocukları, zararlı ve yasal olmayan içeriklerden koruyarak ebeveynlerini bilinçlendirmektir.

4.1.4. Suudi Arabistan

Suudi Arabistan'da internet erişiminde herhangi sıkıntı yoktur. Görece bir yavaşlık mevcut olmakla birlikte, büyük bir sorun teşkil etmemektedir. Türkiye'ye oranla pahalı olmasına karşın, ADSL kullanımı veya özellikle "compound"larda uydu üzerinden internete bağlanmak mümkündür.

Dini Konular İle İlgili İçerik Yasakları

Suudi Arabistan'ın uyguladığı filtreleme, pornografi, uyuşturucu kullanımı, kumar, din konularında uygulanan en agresif filtrelemedir. Suudi

Arabistan’da, din değişiminin engellenmesi, özel bir hasasiyettir. Pornografi, kumar gibi konuları içeren siteleri de yazılımlar aracılığıyla filtrelenmektedir. “Suudi Arabistan’ın sansür sisteminin en büyük parçası Suudi vatandaşlardır. Vatandaşlar tarafından günde yaklaşık 1200 yasaklanması istenen sayfa isteği yapılmaktadır. Suudi Arabistan İletişim ve Bilgi Teknolojileri Komisyonu (CITC) bu isteklerin yarısına karşı işlem yapabilmektedir” (Houissa 2000: 60).

Kral Abdülaziz Bilim ve Teknoloji Şehri’nin (KACST) yetkilerinin ve görevlerinin bir kısmı aşağıdaki gibidir;

- 1) Bilgi hizmetleri alanındaki gereksinimleri belirlemek üzere çalışmalar ve planlar yapmak, var olanları geliştirmek.
- 2) Ulusal veritabanları oluşturmak ve geliştirmek.
- 3) Bilgi teknolojilerini geliştirmek ve sektörü desteklemek.
- 4) KACST’nin bölgesel ağlarını yönetmek.
- 5) KACST çalışanlarına sağlanan internet yönetmek.
- 6) İnternet güvenliğini control altında tutmak.
- 7) Farkındalık planları geliştirmek” (General Directorate for Information 2012).

Bu görev ve sorumluluktan, Suudi Arabistan’da internet üzerindeki kontrolün ve dolayısıyla engellemeler ile sansürlemeleri uygulayan kurumun KACST olduğunu görebiliriz. “King Abdülaziz Bilim ve Teknoloji Şehri” adlı bir merkezden ülke çapındaki bütün internet kullanımını denetleyen Suudi Arabistan, OpenNet Initiative tarafından 2009’da “En agresif sansür uygulayan ülke” (“Internet Filtering in Saudi Arabia” 2009) olarak belirlenmiştir. Ancak kadınları sosyal hayattan alıkoyan bu ülkenin, internet ortamında, sanal dünyada bir ayrıma gitmediğini görmekteyiz.

4.1.5. Türkiye

Türkiye’de yasal düzenlemeler değişken olmakla beraber, yukarıda incelediğimiz ülkelerde de gördüğümüz, çocuk pornosuna, müstehcen içeriğe, internette kumar oynanmasına ilişkin konularda, aynı yasaklama sisteminin mevcudiyetini görmekteyiz. Yasalar her ülkede farklılık göstermekle birlikte, yasaklar aynı kalmaktadır.

Adalet Bakanlığı, 2006 Ağustos’unda internet suçlarıyla mücadele için yeni bir kanun taslağı üzerinde çalıştığını duyurmuştur. Bu ilk taslak iki bölüme ayrılabilir:

1. İçerik sağlayıcılar, yer sağlayıcılar ve servis sağlayıcıları kapsayan kurumsal sorumluluklarla ilgili hükümler,
2. Cezai sorumlulukla ilgili hükümler.

Bu taslak kabul görmemiş ve bu sefer 2007 yılında, Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanmış bir başka taslak, TBMM’de görüşülmüş ve Nisan ayında kabul edilmiştir. Mayıs ayında acilen yürürlüğe sokulmuştur. Adalet Komisyonu’nda kabul edilen tasarının 8. maddesi, Türkiye’den yayın yapan web sitelerinden suç içeren içeriğin kaldırılmasının istenmesi ve Türkiye dışından yayın yapan web sitelerine de erişimin yasaklanması yoluyla bazı içerik bağlantılı suçlar ve internet üzerinden işlenen suçlarla mücadele edilmesini amaçlamaktadır. Tasarının kapsamı içindeki suçlar zaten Türk Ceza Kanunu’nda yer almaktadır. Tasarı yeni bir suç tanımı yapmamaktadır. Tasarıda ayrıca içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumlulukları da düzenlenmeye çalışılmıştır.

“İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” (5651 Sayılı Kanun), internet suçlarını belirleyen ve düzenleyen kanundur. Bu kanun, Türkiye internet çerçevesini belirlemektedir. Bu kanun ile erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresi, cezai yükümlülükler, suç sayılan organizasyon ya da girişimler ve alan sağlayıcıların görevleri net bir şekilde belirtilmiştir.

Türkiye’de internet yasakları, bu kanuna göre, şu ana başlıklar altında toplanmıştır.

MADDE 8- (1) İnternet ortamında yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesine karar verilir

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer alan;

1) İntihara yönlendirme (madde 84),

2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),

3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),

4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),

5) Müstehcenlik (madde 226),

6) Fuhuş (madde 227),

7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),

suçları.

b) 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar (Kanun No: 5651, 2007).

Bu alt maddelerin her biri, yasalarla belirlenmiş belirli kurallara istinaden hazırlanmıştır. Fakat, internet ortamı gibi sanal bir ortam ile gerçek dünyanın içiçe

geçmesinden dolayı önemli karışıklıklar yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. Tezin giriş kısmında paylaşılan, Birleşmiş Milletler Demokrasi Fonu'nun hazırladığı "İnternette Özgürlük 2011" adlı raporda, Türkiye'nin puanı 45'tir. 2009 yılında aynı parametrelerle yapılan araştırmada Türkiye'nin puanı 42 olarak belirlenmişti. Başka bir deyişle geçtiğimiz iki yıl içerisinde Türkiye'de internet özgürlüğü daha da kısıtlandı. Raporda aynı zamanda, 2001 yılından itibaren Türkiye'de internet hızının artmasına rağmen, yaklaşık beş bin sitenin yasaklı olduğu belirtiliyor ve YouTube, Last.fm, Metacafe ve Google hizmetlerinin de sık sık erişime kapatıldığı hatırlatılıyor.

Türkiye'nin internet ortamında hassasiyetle ve önemle üzerinde durduğu bir konu, Atatürk aleyhine işlenen suçlardır. "5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun kapsamında toplam 225 içerikle ilgili olarak uyarılan internet sitelerinin yer sağlayıcılarıyla yazışma yapılmış, bu uygulamalar ile internet adreslerinin söz konusu içeriklerden dolayı tamamen engellenmesi sakıncası giderilmeye çalışılmıştır" (İnternet Daire Başkanlığı 2008: 34). Atatürk'e hakaret içeren web sitelerini yasaklanması ile ilgili, en çok tartışılan uygulama, YouTube internet sitesine erişimin engellenmesidir. "YouTube'a erişim, Atatürk'e hakaret içeren videolar nedeniyle ilk defa İstanbul 1'inci Sulh CezaMahkemesi tarafından, 5651 Sayılı Kanun öncesinde, Mart 2007'de engellenmiştir. 18 yaşındaki Yunan öğrenci Kostas Papafloratos'un, Stavreatos takma adıyla, 3 Mart 2007'de YouTube'a yüklediği Mustafa Kemal Atatürk'e hakaret içeren video, Türkiye'de sert tepkiyle karşılanmıştır" (Gökmen 2010: 10). Söz konusu video, YouTube tarafından içerikten çıkartılmış, Türkiye'den YouTube'a erişim yeniden sağlanmıştır. Söz konusu site, Aralık 2007'de farklı videolar ve aynı içerik nedeniyle Türkiye'de tekrar erişime engellenmiştir. Ekim 2010'da YouTube, videoları silmiştir. 2010'dan itibaren

Ülkemizden YouTube'a erişim mevcuttur. YouTube'a erişimi engelleme kararı, bir nevi internette sansür, yasak, internette demokrasi tartişmalarını fitilleyen ateş olmuştur. 22 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe girmesi tasarlanan yeni internet yasa taslağı, varolan tartişmaları alevlendirmiş, bu tartişmalara yeni konu başlıkları ağmiştir. Tartışmaların artması sonucu, bu yasa rafa kaldırılmıştır. İnternet yasaklarının, çözüme ulaşmadığı defalarca deneme yanılma yöntemiyle kanıtlansa da, rafa kaldırılan yeni yasa taslağı, internet kullanıcılarını eylem yapmaya itmiştir. Binlerce kişi bu yasa taslağını protesto etmek amacıyla 15 Mayıs 2011'de toplanıp yürüyüşe geğmiş ve devletin filtreleme olarak nitelendirdiği bu yeni taslağın aslında sansürden başka bir Şey olmadığının ve buna Türk internet kullanıcılarının karşı olduğunun altı çizilmiştir. Geniş çaplı protestolara neden olan, "İnternetin Güvenli Kullanımına Dair Usul ve Esaslar Taslağı", kabul edilseydi, her internet kullanıcısı 4 maddeye ayrılan paketlerden (Aile Paketi, ocuk Paketi, Yurtiçi Paketi, Standart Paket) birine abone olmak durumunda kalacaktı. Tüm aboneliklere bir filtreleme sistemi uygulanacak, 13 yaşından küçük hiçbir ocuk, Twitter, Msn, Facebook gibi sitelere katılamayacaktı. An itibariyle, Facebook ve Twitter gibi birçok sosyal paylaşım sitesinde, yaş sınırlaması bulunuyor. 13 yaş altındakiler için bu sitelere üyelik mümkün değil. Ancak internet, vatandaşlık numarası, nfs kayıt belgesi gibi belgelere ihtiyaç olmaksızın kullanıldığı için, bu yaş sınırlaması, pratikte geğerliliğini yitiriyor.

Ulaştırma Bakanlığı İnternet Kurulu Başkanı Serhat zeren de, 22 Ağustos'ta yürürlüğe girmesi planlanan Güvenli İnternet Hizmeti'ne ilişkin Bilgi Teknolojileri ve İletişim Başkanlığı'na (BTK) sundukları rapor doğrultusunda bu hizmete yönelik paket seçeneklerinin yeniden düzenlendiğini, işletmecilere de buna uygun altyapı oluşturabilmeleri için 3 ay ek süre tanındığını bildirdi. Karar metninin tamamı Şu

şekilde: “5809 sayılı Kanununun 4 üncü, 6 ıncı ve 50 inci maddeleri ile 28.07.2010 tarihli ve 27655 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Haberleşme Sektöründe Tüketici Hakları Yönetmeliği’nin 10 uncu maddesi ve ilgili diğer mevzuat hükümleri kapsamında, “Güvenli İnternet Hizmetine İlişkin Usul ve Esaslar Taslağı’nın 10 gün süre ile kamuoyunun görüşü alınmak üzere yayımlanması hususuna karar verilmiştir” (“İnternet Filtresine 3 Ay Erteleme” 2011).

Bilgi Teknolojileri Kurumu’nun, devlet eliyle merkezi filtre uygulama kararı, on binlerin sokaklara döküldüğü yoğun protestolar, kamuoyu baskısı ve uluslararası kınamalar sonucunda geri çekilmiştir. BTK, filtre seçeneklerini ikiye indirip seçimlik hale getirerek, ama sansürlenecek, engellenecek sitelerin listesini kendisi oluşturarak ve bunları merkezi bir biçimde dayatmakta ısrar ederek yeni bir karar çıkarmış ve 22 Kasım’da yürürlüğe sokmuştur. “Güvenli İnternet” olarak adlandırılan bu uygulamaya karşı, Alternatif Bilişim Derneği, 4 Kasım 2011’de Danıştay’da iptal davası açmıştır.

Sansür tartışmaları hala gündemde ve hayatı etkilemeye devam etmektedir. Hükümet, internet ile ilgili attığı adımlarda, geliştirdiği yasalarda ve mevcut politikasında çocukları internetin zararlı içeriğinden korumayı amaçlıyor. Ancak bu adımlar atılırken, kamuoyunun, akademisyenlerin ve sivil toplum kuruluşlarının geniş desteğini sağlayamıyor. “Bu yeni yapılanma, çoğunluğun ahlaki değerlerini diğerlerine dayatacağı bir çalışma olmamalıdır. İnternet düzenlemesine ilişkin yeni politika, ifade özgürlüğüne ve yetişkinlerin her türlü internet içeriğine erişim ve tüketim haklarına saygı temelinde geliştirilmelidir. Bu ilkeleri içeren yeni politika, şeffaf, açık, katılımcı ve çoğulcu bir yöntemle belirlenmeli ve hayata geçirilmelidir” (İnternet’te Sansüre Karşı Ortak Platform Deklarasyonu 2010).

Çocukların her zaman internette gelişimlerini olumsuz etkileyecek, güvenli olmayan, kontrolsüz bilgilere ulaşma riskleri vardır. Ancak kanunsal bir sansürden ziyade, toplumsal, daha da önemlisi ailelerin, ebeveynlerin eğitilmesi gibi kalıcı çözüm önerilerine yönelmek faydalı olacaktır. Demokratik ve saydam bir süreçten geçen, aynı zamanda kanunlara, kişilik hak ve özgürlüklerine, ülke değerlerine, gençlerin gelişimine yönelik bir yasa çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

4.2. İnternet Yasakları ile İlgili 5651 Sayılı Kanunun Değerlendirilmesi

Türkiye’de internet ile ilgili tüm yapılanma ve yasaklar 5651 sayılı kanuna dayandırılarak yapılmaktadır. Tartışmaların ana kaynağı da, yine bu kanundur. Bu bölümde, 5651 sayılı kanunun amacı ve oluşma süreci incelenmektedir.

İnternetin engellenmesi konusunda, devletlerin farklı neden ve değişik yöntemleri mevcuttur. Engellemenin kapsamı, süresi, tekniği, değişiklik gösterebilir. 5651 sayılı kanun, Anayasamızın, özel olarak korunmasını öngördüğü, başta aile ve çocuklar olmak üzere belirli sosyal kesimlere yönelik suçların kolayca işlenmesini önleyici özel bir kanun mahiyetindedir. 5651 sayılı kanunun önemli bir özelliği, Avrupa Birliği’nin 2000-31 sayılı E- Ticaret Direktifi ile uyumlu olarak, internet içerik düzenlemeleriyle ilgili, internetin önemli aktörlerinin sorumluluk ve yükümlülüklerini belirlemesidir. 5651 sayılı kanun ile ülkemizde, Avrupa Komisyonu’nun, 16 Aralık 2008 tarih ve 1351/2008/EC sayılı “İnternet ve Diğer İletişim Teknolojilerini Kullanan Çocukların Korunmasına İlişkin Yıllara Sari Topluluk Programı” ile tamamen uyumlu olarak, başta çocuklar, ebeveynler ve öğretmenler olmak üzere tüm kesimlerin, internetin ve diğer yeni iletişim teknolojilerinin güvenli kullanımı konularında farkındalığını arttırmak amacıyla,

www.guvenliweb.org.tr web sitesi ve vatandaşların karşılaştıkları yasadışı içerikleri bildirebilmelerine olanak tanıyan, İnternet Bilgi İhbar Merkezi www.ihbarweb.org.tr hizmete alınmıştır. “İnternet Bilgi İhbar Merkezi’ne gelen şikayetlerin %13’ünü çocukların cinsel istismarı ile ilgili şikayetler oluşturmaktadır. Türkiye İletişim Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen erişim engelleme tedbirlerinin %44’ü çocukların cinsel istismarına ilişkindir” (Akdeniz ve Altıparmak 2008: 72).

Çocukların cinsel istismarına sebep olan internet yayınlarının kontrol edilebilmesi amacıyla yurt içi ve yurt dışından kanun uygulayıcı birimlerle sürekli irtibat halinde bulunmaktadır. Bu işbirliği çalışmaları neticesinde İnternet Bilgi İhbar Merkezi, “Uluslararası İnternet Bilgi İhbar Merkezleri Birliği”ne (INHOPE) üye olmuştur.

Dünyada, bir çok ülkede internet için özel bir düzenlemenin eksikliği devam etmekte iken ve uygulamalarda genellikle çocuk istismarı ön plana çıkmakla birlikte “gerçek hayatta suç olan internette de suç” olarak kabul edilip, mahkemeler bu yönde kararlar alırken, Ülkemizde 5651 sayılı yasa ve yönetmelikleri ile internet aktörlerinin tanımlanması, sorumluluklarının belirlenmesi, içerik çıkarma, Uyar-Kaldır sistemi ve erişim engelleme usul ve esaslarının belirlenmesi vb. düzenlemeler ile internet içerik düzenlemeleri konusunda önemli bir adım atılsa da, engellenen siteler ve amaçları doğrultusunda değerlendirildiğinde, kanunun amacını aştığı söylenmektedir. “5651 Sayılı Kanun Kaldırılmalıdır. 5651 Sayılı Kanun, çocukları hukuka aykırı ve zararlı internet içeriğinden korumak amacıyla hazırlanmıştır. Fakat benimsenen engelleme politikası, hükümetin çocukları koruma amacının çok ötesine geçmektedir. Uygulamada yaygın olarak görünen sonuç, hukuka aykırı olmayan içeriğin ve 3 Haziran 2010’dan itibaren Google’ın Türkiye’den milyonlarca kişi tarafından kullanılan 40’a yakın servisine yetişkinlerin erişiminin ve bu servislerin

kullanılmasının yasaklanması olmuştur” (İnternet’te Sansüre Karşı Ortak Platform Deklarasyonu 2010).

5. İçerik Erişimini Engelleme

5.1. İnternette İçerik Erişiminin Engellenmesi

Dünya geneline bakıldığında, internet kanunu olmayan az sayıda ülkenin varlığı göze çarpmaktadır. Özellikle gelişmiş medeniyetlerin hassasiyetleri gözlemlenmiştir. Engellenenin kapsamı, kullanılan teknik, engelleme süresi, engelleme öncesi ve sonrası takip edilen süreç devletten devlete farklılık göstermektedir. Bazı devletler tek yöntem kullanırken, bazı devletler birden çok yöntem kullanmakta ve hatta bazı devletler hukuk dışı yöntemlere bile başvurabilmektedir. Bu bölümde, tez için seçilen ülkelerin içerik erişimini nasıl engellediği incelenmektedir.

5.1.1. Amerika Birleşik Devletleri

ABD'nin, internette başlıca müdahalesi, çocukları müstehcen yayınlardan korumak ve çocuk pornografisine karşı mücadele etmek üzerinedir. ABD, gerek terör ile ilgili mücadelesinde, gerek fikri mülkiyet haklarını koruma konusunda, gerekse çocukları zararlı içeriklerden korumak açısından, internette filtreleme sistemini kullanmaktadır. ABD meclisi, yasak getirilecek konulara direkt olarak müdahale etmekte ve belirleyici rol oynamaktadır. Ancak Yüksek Temyiz Mahkemesi, ifade özgürlüğünü gerekçe göstererek kanunu iptal etme yetkisine sahiptir. Şöyle ki, ABD'de 1996 tarihli Communications Decency Act (CDA) ve ardından, 1998 yılında, Child Online Protection Act (COPA) kanunları yürürlüğe girmiştir. "CDA, yürürlüğe konmasından kısa bir süre sonra, Amerikan Yüksek Temyiz mahkemesi

tarafından, ifade hürriyetini kısıtladığı gerekçesi ile, iptal edilmiştir” (Kaya 2010: 50). COPA’nın , CDA’ya göre daha makul bir sınırlandırma sistemi olmasından dolayı, Amerikan Yüksek Temyiz Mahkemesi tarafından iptal edilmemiş olup, özellikle gençlerin yoğun olarak internet bağlantısı yaptıkları yerlerde, zararlı içeriğe karşı filtre sistemini zorunlu hale getirmiştir. Ancak kanun, 2009 yılında tekrar temyiz mahkemesine sunulmuş ve ifade hürriyeti gerekçe gösterilerek iptal edilmiştir. Halihazırda, özellikle çocukları internette zararlı içerikten koruyan kanun, Children’s Internet Protection Act (CIPA) kanunudur. Bu kanun diğer kanunlara oranla daha hafif bir filtreleme yazılım sistemi ile okul ve kütüphanelerde kullanılmaktadır.

5.1.2. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin’de kurulan internet takip ve erişim engelleme sistemi tüm ülke genelinde her bir internet noktasını kontrol edebilmektedir. Bu sistem, Büyük Çin Seddi’ne benzetilerek Büyük Çin internet Duvarı olarak adlandırılmaktadır (Great Firewall of China). “Ulusal boyutta, sadece hükümetin onayladığı işyerleri ve ajansların internet bağlantısı kurmalarına izin verilmektedir” (Liang ve Lu 2010: 106). Çin hükümeti sürekli olarak filtreleme ve kontrol sistemlerini güncellemektedir. “İnternette zararlı içerikleri takip eden ve yayılmasını engelleyen 300,000’den fazla internet polisi görev yapmaktadır” (Wu 1996: 20). Çin’de internet kontrolü, Endüstri ve Enformasyon Teknolojileri Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. “Büyük Çin İnternet Duvarı’nın yanısıra, Enformasyon Bakanlığı, Eylül 2009’da “Blue Dam” adlı yeni bir filtreleme sistemini hayata geçirmiştir” (“Internet Filtering in China” 2012). Çin, Google gibi internetin Amerikan bazlı büyük firmalarını kendi sistemiyle

uyumlu çalışmaya mecbur hale getirmiştir. Bu büyük firmalar, dünyanın en büyük internet popülasyonuna sahip bu ülkenin internet ağında yer alabilmek için, mecburen bu sistemin şartlarını kabul etmektedirler.

Çin'in kapsamlı internet filtreleme sistemi Gerat Firewall'un yanısıra, hükümet, vatandaşlarına da, kişisel sansür uygulama konusunda baskı yapmaktadır. "Mart 2002'de Çin İnternet Kurumu (ISC) "Çin internet endüstrisi için kendi kendini disipline edici" bir halk uygulaması kararı almıştır" (Endeshaw 2004: 41). Bu hükümet regülsayonunun sonucunda, birçok işyeri de kısıtlayıcı sansür mekanizmaları üretmek durumunda kalmıştır.

Çin, 2006 yılında Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmış ve internet özgürlüğü ile ilgili uluslararası baskıya maruz kalmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti komünist hükümeti, filtresiz internet sözü vermiş ve yabancı basın, bürokratik işlemleri tamamlamadan internet ağını özgürce kullanabilmiştir. Ancak aynı özgürlük yerel basın için söz konusu olmamıştır.

5.1.3. Avrupa Birliği

Bu tezde araştırmak için seçilen Avrupa Birliği, kullanıcı kitlesi bakımından internetin en önemli aktörlerinden biridir. Ancak Avrupa Birliği için genel anlamda bir internet erişim yasağından söz etmek mümkün değildir. Avrupa Birliği'ne üye devletlerin internet içerik politikaları önemli farklılıklar göstermektedir. "Avrupa Birliği, bir ülkede sakıncalı olarak kabul edilen hususun başka bir ülkede hukuka uygun olabilmesi ve sakıncalı içeriğin tanımının ülkeden ülkeye değişebilmesi sebebiyle tek bir düzenlemeyle internet içeriğine müdahale etmekten çekinmektedir" (Berber 2009: 4).

Çocuk pornografisi, insan kaçakçılığı, terörizm, dolandırıcılık ile ilgili içerikler Avrupa Birliği'ne üye tüm devletlerde suç sayılmakla birlikte, bu içeriklerden dolayı hangi ülkenin hangi hukuk maddesine göre ve ne ölçüde sorumlu tutulacağına ilişkin belirtilmiş bir karar yoktur. Bu sebeple, Avrupa Birliği üye ülkelerinin uygulama yöntemleri ve aynı içeriğe ilişkin devlet kararları farklılık göstermektedir. “Bunun temelinde, hukuka aykırı ve zararlı içeriği her bir devletin farklı tanımlaması yer almaktadır” (Christou ve Simpson 2006: 17). Örneğin, Almanya ve Fransa Nazi propagandasını suç kabul edip her türlü Nazi propagandasına müdahalede bulunurken, İngiltere sadece açıkça suç işlemeye teşvik eden ırkçılık söylemlerine engelleme uygulamaktadır.

5.1.4. Suudi Arabistan

Dünyada internet sansürünün uygulanması için 4 temel yöntem kullanılıyor. Bunlar DNS bloklama, IP bloklama, URL bloklama ve web içeriği kelime bloklama. Suudi Arabistan, bu yöntemlerin her birini farklı içeriklere müdahale için kullanmaktadır. “Suudi Arabistan’ın bütün internet trafiği Kral Abdulaziz Bilim ve Teknoloji Şehri’nde bulunan sunuculardan geçmektedir. İçerik filtreleme iki listeye göre yapılmaktadır. Bu listelerin biri çoğunlukla pornografik içerikli siteler, diğeri ise Suudi hükümeti için kritik olan siteleri içermektedir. OpenNet girişiminin 2004 yılında yapmış olduğu bir çalışmaya göre Suudi Arabistan’ın uyguladığı filtreleme, pornografi, uyuşturucu kullanımı, kumar, din değişimi konularında uygulanan en agresif filtrelemedir” (Özen ve Köse 2011: 116). Pornografi, kumar gibi konuları içeren siteler yazılımlar aracılığıyla filtrelenmektedir. Suudi Arabistan, internetin ağır bir şekilde sansür altına alındığı ülkelerden biridir.

Yasaklamalar, halktan gelen talep doğrultusunda da yönlendirilmektedir. Suudi vatandaşları tarafından, yaklaşık olarak günde 1200 adet sitenin yasaklanması talep edilmekte ve gereken incelemeler sonrasında Suudi Arabistan İletişim ve Bilgi Teknolojisi Komisyonu (CITC) tarafından Türkiye'de de benzerinin görüldüğü şekilde DNS bloklama başta olmak üzere çeşitli şekillerde bloklama uygulanmaktadır. Aynı zamanda bu kurumun sansür yöntemleri arasında domain engelleme en güncel konudur. “Domain uzantıları konusunda yapılan son gelişmeye göre yeni uzantılar kullanılmaya başlanmış ve CITC tarafından çeşitli domainlerin kullanılmasına itiraz edilmiştir. Bu domainlerin bazıları .gay (eşcinselliğe olan eğilimin artması), .sex, .virgin, .sucks, .dating, .baby (porno sitelere zemin hazırlaması), .tattoo (dövmenin İslam'da yasak olması), .wine, .vodka (alkol kullanımını arttırması) şeklindedir” (“Suudi Arabistan'da Domain Sansürü” 2012). Suudi Arabistan 2008'de, mevcut internet kanununa, 16 yeni madde eklemiş ve yeni ceza aralıkları belirlemiştir. Bu yeni meddelere göre, “terörizmi destekleyen içerikler 10 yıl'dan, finansal sahtecilik ve özel hayatın gizliliğinin ihlali 3 yıl'dan başlamak üzere hapis cezası, pornografik materyalleri internette yaymak suçunu işleyenler ise, şiddet içeren şeriat kuralları ile cezalandırılırlar” (Westley 2008).

5.1.5. Türkiye

Türkiye'de internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi kapsamında 3 temel yöntem öngörülmüştür, “Erişimin Engellenmesi, İçeriğin Yayından Çıkarılması, İnternet Filtreleme” (İnternet Daire Başkanlığı Faaliyet Raporu 2007-2008: 11).

Türkiye'de bir internet sitesinde, kişisel haklarına saldırı olduğunu düşünen kişiler veya kurumlar, ilgili internet sitesinde metin için düzeltme ve kaldırma

isteyebilir. 2 gün içinde bu isteğin yerine gelmemesi, mahkemeye başvurabilmek için tanınan zamandır. Bu durumda 15 gün içinde sulh ceza mahkemesine başvurulur. Hakim 3 gün içinde dosya üzerinde inceleme yapar dava karara bağlanır. İlgili internet sitesi, kararın iletilmesini takiben 2 gün içinde ilgili metni kaldırır ve cevap metnini yayınlar. Mahkeme kararını yerine getirmeyen kişi 6-24 ay hapisle cezalandırılır.

Ülkemizde, internet siteleri, mahkemeler ve re'sen Türkiye İletişim Başkanlığı tarafından engellenmektedir. “Türkiye İletişim Başkanlığı verilerine göre, 11 Mayıs 2009’a kadar Türkiye’de 5651 Sayılı Kanun hükümlerine göre erişime kapatılan web sitesi sayısı 2601’dir. Bu web sitelerinden 475’i (18%) mahkeme kararıyla engellenirken, 2126 site (82%) TİB tarafından verilen idari kararlarla erişime engellenmiştir” (Gökmen 2010: 5). Ülkemizde uygulanan erişim engelleme kararları, daha önce belirlenmiş suçlarla ilgili erişimi zorlaştırmaya yönelik tedbirler olarak uygulanmaktadır. 12/04/2007 tarihli TBMM Adalet Komisyonu Raporu’nda, “İnternet ortamında yapılan ve konusu suç oluşturan içeriğe sahip yayınlarla mücadelenin etkinliğini sağlama bakımından başlangıçta katalog içerisinde yer alan suçların sayısı mümkün olduğunca sınırlı tutulmuştur” (TBMM Adalet Komisyonu Raporu 2007), şeklindeki tespitin devamında, “Anayasa’nın uluslararası sözleşmeler hükümlerine bağlı olarak güvence altına aldığı özellikle düşünce açıklama özgürlüğünü kısıtlama bağlamında eleştirilere maruz kalmamak amacıyla, kapsam, internet ortamında yapılan, çocukların ve gençlerin olumsuz olarak etkilenebileceği yada çocukların cinsel yönden istismar edilmesi suretiyle oluşturulmuş yayınlarla sınırlı tutulmuştur” şeklindeki açıklamalara yer verilmiştir.

5.2. İçerik Erişiminin Engellenmesinin Sonuçları

Çocukların, internet ortamında dolaşırken karşılaşılabilecekleri, sosyal ve psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek yasadışı ve zararlı içeriklerle mücadele ve bu içeriklere erişimi zorlaştıran tedbirler, gelişmiş batı demokrasilerinde de uygulanmaktadır. Genellikle, web sitelerinin IP engelleme metodu ile faaliyetlerin durdurulduğu bilinmektedir. Bu sistemin istenen ölçüde sonuca ulaşmadığı gözlemlenmiştir. Zira, web sitesinin bağlı bulunduğu sunucunun IP adresi değiştirilerek, engelleme etkisiz kılınabilmektedir. İnternet yasaklarının ülkemizde, ciddi bir biçimde tartışılmaya başlandığı YouTube yasağını gözönünde bulundurursak, aslında bu tarz yasaklamanın sonuç vermediğini görmekteyiz. Nitekim, YouTube'a erişim engellenmişken, "k-tunnel", "v-tunnel" gibi bağlantılar üzerinden Türkiye'de faaliyetleri devam etmiştir. YouTube, bugüne kadar sadece Türkiye'de değil, Çin, İran, Suudi Arabistan gibi ülkelerde de erişime kapatılmıştır. Rusya'da erişime kapatılma kararı, YouTube'un sahibi olan Google yetkilileri tarafından tepkiyle karşılanmış ve kararın Rus Anayasası'nın 29. maddesi olan ifade özgürlüğüne aykırı olduğu belirtilmiştir. Rus Mahkemeleri'nin aldığı bu kararı saçma olarak değerlendiren Rus internet şirketi Rosnet'in sahibi Aleksandr Ermakov, tüm dünyanın kullandığı bir web sitesinin uygunsuz içerik nedeniyle kapatılmasının telefonda bomba yapımı nedeniyle tüm telefonların toplatılmasına benzetmiştir.

Yasak konusunda, dünyanın en gelişmiş sistemine sahip Çin devleti bile, internet sansürü konusunda yasak içeriğin önüne geçememektedir. "Örneğin Çin'de, bir insan hakları sitesinde, demokrasi kelimesi yerine lahana, çok partili sistem için havuç kelimesi kullanılmaktadır. Bu yöntem, devlet sansüründen kurtulmak için film ve kitap isimlerini değiştirmek şeklinde kullanılan klasik yöntemdir" (Kaya 2009:

48). Görüldüğü gibi, içerik ile, IP değişimi ile ve daha birçok yöntemle engelleme etkisiz kılınmaktadır. Bugüne kadar süregelen yöntem ve yasalar bu girişimler karşısında yetersiz kalmaktadır.

4 Şubat 2004 tarihinde Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulan Facebook, bugün dünyanın en çok ziyaret edilen internet sitelerinden birisidir. Bundan bir süre öncesine kadar Facebook gibi bir sosyal ağdan habersizken, bugün gelinen noktada, Facebook bile kendi içinde kural, kaide ve sansür oluşturmaktadır. Facebook, aynı zamanda kişisel kullanımın yanısıra, sosyal gruplara da hizmet eden bir ağ olma özelliği taşımaktadır. İsrail’li Bakan Yuli Edelstein’in, Zuckerberg’e Filistin’li bir aktivist grubun sayfasının kaldırılması için, 24 Mart 2011 Perşembe günü gönderdiği mektup ile Facebook’un sansür ve özgürlük anlayışı sorgulanmıştır. İsrail Diplomasi ve Diaspora Bakanı Yuli Edelstein, kısa sürede 250 bin kişiye ulaşan ve İsrail’e karşı Filistin halkını kızdıran siteden duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Edelstein, Zuckerberg’e mektubunu resmi sıfatıyla değil, ifade özgürlüğü değerlerini paylaşan biri olarak gönderdiğini ve "İfade özgürlüğü ile tahrik hürriyeti arasında belirgin bir fark olması gerektiğine inandığını" ("İsraili bakandan Zuckerberg'e mektup" 2011) dile getirmiştir.

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü, 12 Mart tarihini Dünya İnternet Sansürüne Savaş Günü olarak ilan etmiştir. Bu günde, çeşitli etkinlikler düzenleyen RSF (Reporters Without Borders) aynı zamanda senelik raporlar yayınlamaktadır. 12 Mart’ta bu örgüt tarafından yayınlanan raporda, 60 kadar ülkenin çeşitli nedenlerle internette sansür uyguladığı, dünyada 119 kişinin görüşlerini internet üzerinden açıkladığı için hapiste olduğu açıklanmıştır. İçerik erişimi yukarıda gördüğümüz

şekillerde etkisiz kılınsa da, ifade özgürlüğü ve sansür kavramlarının kimi zaman birbirlerine karıştığı görülmektedir.

6. Sonuç

İnternet içerik düzenlemeleri, ülkelerin, sosyal, kültürel, ekonomik durumlarına göre farklılık göstermektedir. Ancak internetin özel dünyasında yerel değil genel bir yasak söz konusudur. Bu tez için örnek alınan ülkeler olan Amerika Birleşik Devletleri, Suudi Arabistan, Çin, Avrupa Birliği ve Türkiye’de çeşitli konularda internet sansürü uygulanmaktadır. Bu yasaklar nicelik olarak farklılık gösterse de, nitelikleri aynıdır.

Bu tezde örnek olarak seçilen ülkeler’in uyguladıkları internet yasakları, kurumsal (engelleyen kim), içeriksel (engellenen konu) ve toplumsal (engelleme neyi veya kimi korumak için) olarak araştırılmıştır. ABD, çocuk pornografisi, müstehcenlik, ulusal güvenlik, fikri mülkiyet hakları, internette oynanan şans oyunları gibi konularda internet sansürü uygularken, Avrupa Birliği genel bir müdahale politikası izlememekte, tavsiye politikaları ile, tercihi üye devletlere bırakmaktadır. Çin, en sert internet müdahalesi uygulayan ülkedir. Ulusal güvenlik, kamu düzen ve ahlakı bazlı sansürlerin yanısıra, insan hakları ile ilgili siteleri de yasaklamaktadır. Suudi Arabistan, genel ahlakı korumaya yönelik engellemeler yapmakta ve İslam aleyhtarı siteleri engellemektedir. Türkiye, Suudi Arabistan’a kıyasla, nispeten daha özgür bir internet dünyasına sahip gözükse de, aslında ahlak, ulusal güvenlik, dini değerlerin istismarı gibi konularda yayın yapan internet sitelerini sorgusuz sualsiz engellemekte, erişimi durdurulmaktadır.

İncelenen ülkelerin internet konusunda ilk önceliği, çocukları ve gençleri korumaya yönelik hazırlanan kanunlar esasında uygulanan engellemelerdir. Çocuk istismarı gibi insanlığın ortak değerlerine karşı işlenen suçlarla mücadele konusunda

ortak bir görüş sağlanmış olsa da çocuğun yaş sınırının belirlenmesinde ülkelere göre farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin ülkemizde 18 yaşın altı çocuk sayılırken bazı Avrupa ülkelerinde ve Japonya gibi örneklerde 15 veya 16 yaşlarının altı çocuk sayılmaktadır.

Ortak suç kavramına dahil edebileceğimiz bir diğer konu terörizmdir. Bu konuda da ülkeler farklı yasalar ve anlayışlar ile, internet üzerinde farklı yaptırımlar uygulamaktadırlar. Terör örgütlerinin medyasal faaliyetlerine bazı ülkelerde izin verilmekte, hatta hükümet bazında desteklenmektedir. Bazı terörist gurup ya da alt gruplarının faaliyetleri, demokrasi adı altında meşrulaştırılmaktadır.

Suudi Arabistan ve Türkiye, incelenen diğer ülkelerin aksine internette dini içerik konusunda hassastır. Müslüman camiasının peygamberi Hz. Muhammed'in resmedilmesi, imajlandırılması yasak kabul edilmektedir. ABD, Çin, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde böyle bir hassasiyete rastlanmamıştır.

Seçilen ülkeleri birbirleriyle karşılaştığımızda, internet sansürü konusunda, ciddi bir farklılığa rastlanmamıştır. Seçilen tüm ülkeler, internet dünyasında, aşağı yukarı aynı yöntemlerle, aynı konulara erişimi engellemektedir. Bu tez çalışması için seçilen ülkelerde, engellemelerin amacının, aynı olduğu gözlemlenmiştir. İlk amaç, gençleri ve çocukları korumaktır. Sonrasında ülkelerin hassasiyetlerine göre, devletin siyasal yapısının korunması, dini değerlere yönelik saldırıların engellenmesi, internet aracılığı ile terörizm propagandasının engellenmesi, fikri mülkiyet hakları, şans oyunları gibi konular sıralanmaktadır.

Her devlet, kendi farklı gerekçeleri ile internete erişimi engellemektedir. Demokratik toplum düzeninin gerektirdiği ise erişime engellenen sitelerin ve

sebeplerini sayısı değil, hangi yolun izlendiğidir. Hem demokratik, hem totaliter rejimler, halklarını, devlet düzenlerini, sakıncalı buldukları içeriklerden korumayı amaçlasa da, teknolojinin yasalardan bir adım nde olması nedeniyle çözüm nerileri yetersiz kalmaktadır.

KAYNAKLAR

- Action plan for a Safer Internet 1999-2004. *eur-lex.europa.eu*. Erişim Tarihi: Mayıs 2011 http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/internet/124190_en.htm.
- Akdeniz, Y. ve Altıparmak, K. 2008. *İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır Türkiye'de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Akus, H. ve Candan, U. ve Çankaya, M. N. 2011. *Her Şey Çıplak: Bildiğiniz İnternetin Sonu*. İstanbul: MediaCat.
- Alkan, M. ve Canbay, C. 2009. *İnternet Alan Adları Yönetimi, Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Ankara: Telekomünikasyon Kurumu Yayınları.
- Alkan, N. 2003. "Terör Örgütlerini İnternet Ortamında Yürüttüğü Faaliyetler". *caginpolicisi.com.tr*. Erişim Tarihi: Ekim 2011. <http://www.caginpolicisi.com.tr/20/41-43.htm>.
- Andiç, Y. 2011. "Hayatın sanal gerçeği: İnternet." *zaman.com.tr*. Erişim tarihi: Şubat 2011. <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1091226>.
- Atamer, Y. 2004. *İnternet ve Hukuk*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi. 2012. *imef.org.tr*. Erişim tarihi: Nisan 2012. [.http://imef.org.tr/haber/uluslararası%C4%B1-iliskiler/avrupa-konseyi-siber-suclar-sozlesmesi/84.html](http://imef.org.tr/haber/uluslararası%C4%B1-iliskiler/avrupa-konseyi-siber-suclar-sozlesmesi/84.html).
- Bayzan, Ş. 2009. "Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri: Türkiye ve Dünyada İnternet Yasakları ve Sansür Kavramı ile Zararlı İçeriğe Karşı Yaptırım ve Uygulamalara Genel Bakış." XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Şanlıurfa, 11-13 Şubat 2009.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu 2011 Faaliyet Raporu .2012. *tk.gov.tr*. Erişim Tarihi: Nisan 2012. http://www.tk.gov.tr/kutuphane_ve_veribankasi/raporlar/faaliyet_raporlari/fr2011.pdf.
- Bin, Q. ve Chen, S. ve Sun, S. 2003. *Cultural Differences in E-Commerce: A Comparison between the U.S. and China*. USA: California State University Press.
- Bulut, E. A. 2008. "İnternet Censorship in Turkey: Stop Legalized Cyber-Murder." XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri, Ankara, 22-23 Aralık 2008.
- Bulut, E. A. 2009. "Türkiye'de İnternet Yasakları". *Bilgi Dünyası* 10(2): 163-185.
- Campagna, D. ve Poffenberger, D. 1988. *The Sexual Trafficking of Children: an Investigation of the Child Sex Trade*. USA: Auburn House Publishing Company.
- Campbell P. ve Machet E. 1999. *European Policy on Regulation of Content on the Internet Liberating Cyberspace*. London: Pluto Press.
- Canbay, C. 2005. *Alan Adları Yönetimi, Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Çözümsel Yaklaşımlar*. Ankara: Telekomünikasyon Kurumu Yayınlar.

Child Online Protection Act. 1998. *ftc.gov*. Erişim Tarihi: Ağustos 2011.
<http://www.ftc.gov/ogc/coppa1.htm>.

Children's Internet Protection Act. 2000. *e-ratecentral.com*. Erişim Tarihi: Şubat 2011.
http://www.e-ratecentral.com/CIPA/Childrens_Internet_Protection_Act.pdf.

Çin İnterneti Denetlemeye Devam Edecek. 2010. *zaman.com.tr*. Erişim Tarihi: Eylül 2011
<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1072471&title=cinde-internet-kullanici-sayisi-450-milyona-ulasti>.

15 Şubat İnternet Özgürlüğü Günü. . 2011. *turkish.turkey.usembassy.gov*. Erişim tarihi: Şubat 2011. http://turkish.turkey.usembassy.gov/pr_021511.html.

Çağıltay, K. 2011. *İnsan Bilgisayar Etlikeşimi ve Kullanılabilirlik Mühendisliği: Teoriden Pratiğe*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

Endeshaw, A. 2004. *Internet regulation in China: The never-ending cat and mouse game. Information & Communications Technology Law*. USA: Rowman and Littlefield Publishers.

European Network and Information Security Agency. 2005-2012. *enisa.europa.eu*. Erişim tarihi: Mart 2012. <http://www.enisa.europa.eu/>.

Europa Information Society. 2010. *ec.europa.eu*. Erişim Tarihi: Nisan 2012.
http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/documents/digital-agenda-communication-en.pdf.

Forum of Incident Response and Security Teams. 1995- 2012. *first.org*. Erişim tarihi: Ocak 2010. <http://www.first.org/>.

Freedom House, İnternette Özgürlük 2011 raporu. 2011. *freedomhouse.org*. Erişim tarihi: Eylül 2011. <http://www.freedomhouse.org/article/freedom-house-study-finds-mounting-threats-internet-freedom?page=70&release=1398>.

General Directorate for Information: Develop KACST's. 2012. *kacst.edu.sa*. Erişim Tarihi: Haziran 2012. <http://www.kacst.edu.sa/en/about/directorates/Pages/gdi.aspx>.

Gökmen, M. 2010. *Türkiye 'de İnternet Hukuku: 5651 Sayılı Kanun Hükümlerinin, Web Sitesi Erişim Engelleme Kararlarının ve "İnternette Filtreleme" Uygulamasının Hukuki İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Günaydın, B. 2006. *İnternette İfade Özgürlüğü*. İstanbul: Adalet Yayınevi.

Houissa, A. 2000. "The Internet Predicament in the Middle East and North Africa: Connectivity, Access and Censorship." *Journal of Librarianship and Information Science* 32(2): 56-63.

K. Özen ve G. Köse. 2010. "Review of Internet Censorship." *by2010.bilgiyonetimi.net*. Erişim Tarihi: Haziran 2011. <http://by2010.bilgiyonetimi.net/bildiriler/kose.pdf>.

International Multilateral Partnership Against Cyber Threats. 2012. *impact-alliance.org*. Erişim tarihi: Şubat 2012. <http://www.impact-alliance.org/countries/alphabetical-list.html>.

Internet Filtering in China. 2012. OpenNet Initiative. *opennet.net*. Erişim tarihi: Ekim 2011. <http://access.opennet.net/wp-content/uploads/2011/12/accesscontested-china.pdf>.

Internet Filtering in Saudi Arabia. 2009. OpenNet Initiative. *opennet.net*. Erişim tarihi: Ekim 2011. http://opennet.net/sites/opennet.net/files/ONI_SaudiArabia_2009.pdf.

Internet Watch Foundation. 1996-2012. *iwf.org.uk*. Erişim Tarihi: 2012. <http://www.iwf.org.uk/about-iwf/news/post/330-olfeo-working-with-iwf-to-fight-online-child-sexual-abuse-material>.

İnternet Bilgi İhbar Merkezi. 2010. *ihbarweb.org.tr*. Erişimtarihi: Mart 2010 <http://www.ihbarweb.org.tr/>.

İnternet filtresine 3 ay erteleme. 2011. *ntvmsnbc.com*. Erişim Tarihi: Ağustos 2011. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25238799/>.

İnternet Kafe Modeli Çalıştayı. 2011. *internetcafedestek.com*. Erişim Tarihi: Mart 2011. <http://www.internetcafedestek.com/haberler/1-haberler/137-turkiye-icin-internet-kafe-modeli-calistayi-organize-edildi.html>.

İnternetin 10.Yılı Dolayısıyla "Bütün Dünya" Dergisi İçin, ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanı Ayla Altun'un Hazırladığı Yazı.2003. *internetarsivi.metu.edu.tr*. Erişim tarihi: Ocak 2010 <http://www.internetarsivi.metu.edu.tr/10yil.php>.

İnternet Daire Başkanlığı. 2008. "23 Kasım2007- 23 Kasım2008 Faaliyet Raporu." *akgul.bilkent.edu.tr*. Erişim tarihi: Mart 2012. http://akgul.bilkent.edu.tr/Yasak/tib-08-faaliyet_raporu.pdf.

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun. No: 5651. 2007. *tbmm.gov.tr*. Erişim Tarihi: Şubat 2009 <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5651.html>.

İnternet yasakları yatırımı kesiyor. 2011. *sabah.com.tr*. Erişim Tarihi: Mayıs 2011. <http://www.sabah.com.tr/Teknoloji/Haber/2011/05/06/internet-yasaklari-yatirimi-kesiyor>.

İnsan Hakları Ortak Platformu.2009. *ihop.org.tr*. Erişim Tarihi: Ocak 2010. <http://www.ihop.org.tr>.

İnternete sansür uygulayan ülkeler. 2007. *arsiv.ntvmsnbc.com*. Erişim Tarihi: Ocak 2010. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/402066.asp>.

- İnternette Sansüre Karşı Ortak Platform Deklarasyonu. 2010. *sansürsüzinternet.org.tr*. Erişim Tarihi: Haziran 2010. <http://www.sansursuzinternet.org.tr/internette-sansure-karsi-ortak-platform-deklarasyonu>.
- İsrail’li bakandan Zuckerberg’e mektup. 2011. *sabah.com.tr*. Erişim Tarihi: Mart 2011 http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/03/24/israilli_bakandan_zuckerberge_mektup.
- Kaya, M. B. 2010. *Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Khalid, A. 2010. “Internet Censorship in Saudi Arabia”. *kalharbi.com*. Erişim Tarihi: Ocak 2011. <http://www.kalharbi.com/2010/05/internet-censorship-in-saudi-arabia/>
- Leyla Keser Berber. 2009. “5651 Sayılı Kanun’un Teknik ve Hukuki Açısından Değerlendirilmesi.” *internetkurulu.org*. Erişim tarihi: Ağustos 2010. http://internetkurulu.org/Images/Editor/bilgi_uni_leyla_bedii_-_5651_rapor.pdf
- Özsoy, O. 2010. *İnternetin Kararttığı Hayatlar*. İstanbul: Pozitif Yayınları
- Reporters Without Borders. 2011. “Internet Enemies 2011”. *digitalislam.eu*. Erişim tarihi: Mart 2011. <http://www.digitalislam.eu/article.do?articleId=6451>.
- Safer Social Networking Principles for the EU. 2009. *ec.europa.eu*. Erişim tarihi: Ekim 2011 http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/brochure_oct_10.pdf.
- Safer Internet Programme: Empowering and Protecting Children Online. 2009. *ec.europa.eu*. Erişim tarihi: Ekim 2011. http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/index_en.htm
Safer Internet Center – Turkey (InSAFE), <http://www.sidfair.org/web/turkey/home>.
- Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü Sansür Raporu.2012. *en.rsf.org*. Erişim tarihi: Nisan 2012. <http://march12.rsf.org/en>.
- Sınır Tanımayan Gazeteciler.2011. “2011 Türkiye Gözetim Altında.” *yenimedya.wordpress.com*. Erişim tarihi: Mart 2011. <https://yenimedya.wordpress.com/tag/youtube-ve-turkiye/>.
- Suudi Arabistan'da Domain Sansürü. 2012. *turkvista.net*. Erişim tarihi: Ağustos 2012. <http://www.turkvista.net/blog/suudi-arabistanda-domain-sansuru.html>.
- TIB Başkanı Şimşek’in önerisi tartışılıyor. 2012. *haberturk.com*. Erişim tarihi: Ağustos 2012 <http://www.haberturk.com/yazarlar/gulin-yildirimkaya/621569-tib-baskani-simsekin-onerisi-tartisiliyor>.
- The Information Operations Roadmap. 2003. <http://pentagon.afis.osd.mil/>. Erişim tarihi: Mart 2011. http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB177/info_ops_roadmap.pdf.
- Top Level Domains. 2012. *icann.org*. Erişim tarihi: Şubat 2012. <http://www.icann.org/en/tlds>.
- Uçkan, Ö. 2009. *Weakness of National ICT Policy-Making Process in Turkey: The Governance Phobia, ICEGOV – International Conference on eGovernment and eGovernance*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Westley, D. 2008. "Saudi Tightens Grip on Internet Use." *arabianbusiness.com*. Erişim tarihi: Ocak 2008. <http://www.arabianbusiness.com/saudi-tightens-grip-on-internet-use-192173.html>

World Internet Usage Statistics News and World Population Stats.2012. *internetworldstats.com*. Erişim tarihi: Temmuz 2012. <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>.

Wu, W. 1996. "Great leap or long march: Some policy issues of the development of the Internet in China." *Telecommunications Policy* 20(9): 699-711.

Yüzde 97'si Pornografik Çıktı. 2011. <http://gundem.bugun.com.tr>. Erişim tarihi: Mayıs 2011 <http://gundem.bugun.com.tr/yuzde-97-si-pornografik-cikti-152654-haberi.aspx>.